

Naast het ontwerpwerk hebben architecten immers de plicht om opdrachtgevers, als onafhankelijke partij, bij de uitvoering van het bouwproject bij te staan. Door de nauwe band tussen ontwerp en uitvoering zijn vele architectuurpraktijken erin geslaagd om, soms met schaarse middelen, een idiosyncratisch oeuvre te realiseren. De aandacht voor architecturaal vakmanschap manifesteert zich bijvoorbeeld zowel in de uitgepuurde stadswoningen van Marie-José Van Hee¹⁹ als in het avontuurlijke maniërisme van architecten de vylder vinck taillieu²⁰.

Architectuur en het bouwbedrijf

In dit tweede deel staan bouwmaterialen en het bouwbedrijf centraal. We volgen wederom één praktijk die de voorbije jaren internationaal weerklank vond, slechts zijdelings op architectuur betrokken is en bij de opstart kon steunen op een breed institutioneel netwerk. Bij hun oprichting in 2005 omschrijft Rotor zich als een ontwerpcollectief waarvan de leden een interesse delen in materiële stromen, design en architectuur, industriële productieprocessen en het bouwbedrijf.²¹ Vanuit een kritisch bewustzijn en een sterk ecologisch besef belicht Rotor de materiële onderbouw van de architectuurdiscipline. Het collectief ageert hierbij niet alleen als ontwerper, maar maakt ook tentoonstellingen en verricht onderzoek voor bestuurlijke organisaties en administraties. In 2013 wordt Rotor een coöperatieve organisatie en richten ze hun spin-offbedrijf Rotor Deconstruction (Rotor DC) op, dat gespecialiseerd advies levert aan derde partijen en daarenboven opereert als afbraakaanemer en handelaar in tweedehandse bouwmaterialen.²² Architecturaal vakmanschap krijgt bij Rotor een volstrekt andere betekenis en wordt bovendien in een nieuwe professionele configuratie gedacht.

Architecturaal activisme

In de beginjaren gaat Rotor op zoek naar een modus operandi waarbij tweedehandse materialen en industriële *leftovers* een tweede leven krijgen. De eerste vingeroefeningen zijn eerder kleinschalige acties en gebeuren in hoofdzaak in opdracht van kunstenaars, kleinere culturele spelers, zoals Zinneke, en nomadische kunstevenementen zoals *Kunstenfestivaldesarts*. Op het eerste gezicht wijkt dit type opdrachtgevers af van dat van de individuele bouwheer. Toch realiseren ook deze organisaties, net zoals de voornoemde

opdrachtgevers, projecten met visie en durf, beperkte financiële middelen en weinig beleidsmatige ondersteuning. Rotor opereert in deze omstandigheden binnen een netwerk van lokale fabrikanten. Het collectief experimenteert met het bouwen van tijdelijke, efemere structuren en legt een database aan waarin de restfractie van industriële processen wordt geïnventariseerd. Door opdrachtgevers op de mogelijkheden van hergebruik te wijzen en ze eigenzinnige maar pragmatische ontwerp oplossingen voor te stellen wordt tersluiks gedemonstreerd hoe grootschalige industriële productie zeer kostbare grondstoffen rücksichtslos tot afvalproducten degradeert.²³

Materiële metamorfosen

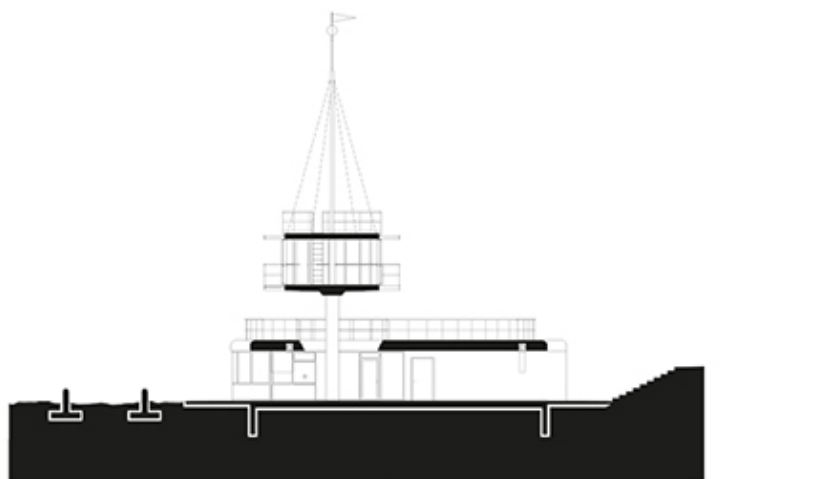
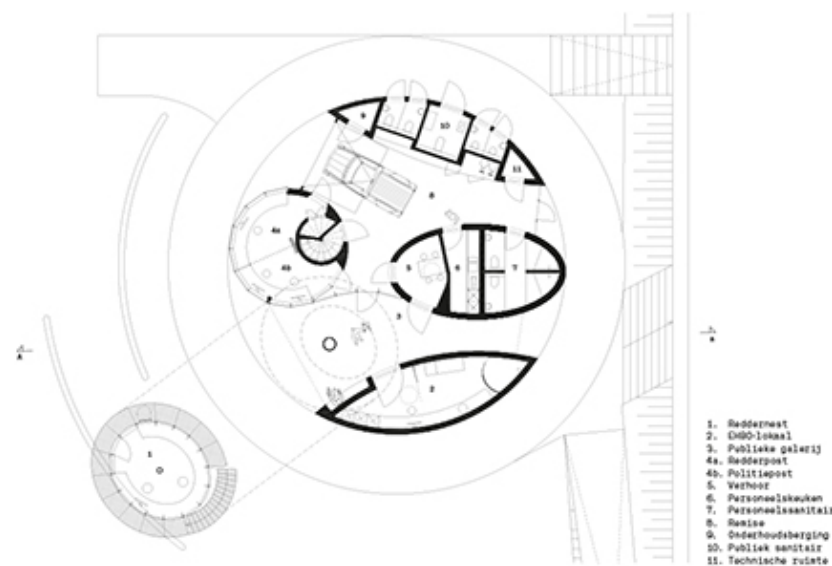
Rotors werkwijze is steevast verankerd in een bredere culturele reflectie over materiële cultuur. Dit blijkt onder meer uit de slimme titel van hun inzending voor het Belgische paviljoen voor de architectuurbiënnale van Venetië van 2010, ontworpen op vraag van de Franse Gemeenschap en Wallonie-Bruxelles International. Door afgedankte materialen naar een witte tentoonstellingsruimte over te hevelen ondergaan deze een metamorfose.²⁴ Het museale hergebruik esthetiseert het getoonde restmateriaal en relateert het onderscheid tussen slijtage (*usure*) en gebruik (*usage*). In de schijnwerpers van de museumzaal krijgen de tactiele eigenschappen van het getoonde materiaal de volle aandacht: de zacht- of hardheid, de glans of rijkelijke kleurschakeringen, de fascinerende patronen van krassen en deuken. Slijtage is letterlijk het fysieke spoor van intensief gebruik. Verwering wordt aldus onderwerp van esthetische beschouwing. Sleet is niet noodzakelijk lelijk en maakt het materiaal evenmin onbruikbaar. Zoals afval grondstof kan worden, kan ook sleet als patina worden beschouwd. De tentoonstelling maakt duidelijk hoezeer onze appreciatie of ons waardeoordeel door de context is gekleurd.

Hands-on-onderzoek

Naast deelname aan culturele evenementen, zoals de Biënnale van Venetië of de Triënnale van Oslo, blijft een belangrijk deel van Rotors onderzoek gericht op het faciliteren en het effectief toepassen van hergebruik. Het collectief heeft een duidelijke, haast ideologische missie, maar de eigenlijke aanpak blijft letterlijk hands-on: praktisch, nuchter en uiterst pragmatisch.

De invloed hiervan op de architectuurpraktijk is echter onvermijdelijk en dus een actueel onderwerp in het architectuurdiscours.⁵ Intensieve samenwerkingen tussen architecten en fotografen komen hierin uitgebreid aan bod,⁶ met de ooit jonge architecten uit de 35m²-tentoonstellingsreeks in een hoofdrol in internationale publicaties over deze kruisbestuiving⁷. Buiten de vakliteratuur om zijn sociale media en blogs een schijnbaar onuitputtelijke bron aan referentiemateriaal, maar ze bieden ook een platform om over werk te kunnen communiceren. Net als elders is ook voor de architectuur het belang van deze individuele kanalen enorm toegenomen, terwijl institutionele media onder druk staan. Zo ontstaat een onoverzichtelijke echokamer voor architectuur van allerlei allooi, in een veld waar het aantal stemmen de afgelopen vijftien jaar alleen maar is toegenomen. Niet alleen de context waarbinnen architecten werken is onderhevig aan verandering, maar ook de context van de architectuurdiscipline zelf.

Wat volgt is een bloemlezing van drie verschillende architectuurpraktijken, telkens aan de hand van een recent project. Het is niet toevallig dat deze stuk voor stuk ook in de meest conventionele en arbitraire zin van het woord 'jong' zijn. De architecten maken deel uit van een generatie waarvoor communicatie via individuele kanalen vanzelfsprekend is geworden bij het opzetten van de eigen praktijk. Het leidt echter nog steeds niet ver om jonge architectuur louter in het licht van dergelijke actuele omstandigheden te lezen. Delbekes vraag wat architecten jong maakt, blijft dan ook overeind als kader waarbinnen kan worden scherpgesteld op de architectuur zelf. De vraag naar het 'jong-zijn' is een vraag

⁵ Lisa De Visscher, 'Editor', *A+ / Architecture in Belgium*, 274, 2008: p. 5.

⁶ Veronique Boone, 'Koppelwerking', in: *A+ / Architecture in Belgium*, 274, 2018: p. 40-43.

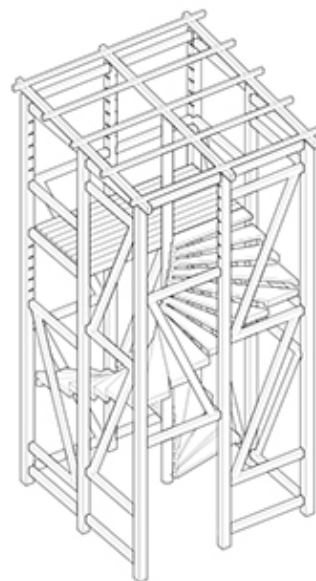
⁷ De kruisbestuiving tussen de architecten-fotografenduo's OFFICE Kersten Geers David Van Severen / Bas Princen en architecten de vylder vinck taillieu / Filip Dujardin wordt uitvoerig besproken in: Jesús Vassallo, *Seamless: Digital Collage and Dirty Realism in Contemporary Architecture*, Zürich (Park Books), 2016.

Baeten Hylebos Architecten – Kijktoeren Fondatie van Boudelo, Sint-Niklaas

© Baeten Hylebos Architecten

© Baeten Hylebos Architecten

Baeten Hylebos Architecten – Kijktoeren Fondatie van Boudelo, Sint-Niklaas: axonometrie

Baeten Hylebos Architecten – Kijktoeren Fondatie van Boudelo, Sint-Niklaas

naar de betekenis van het geproduceerde werk en peilt eerst en vooral naar de architecturale stellingname van de ontwerpers. Een stellingname die zich echter onvermijdelijk ook vertaalt in een positie ten aanzien van media, zowel binnen als buiten het architectuurveld.

IETS KUNNEN MAKEN

Fiche 40 **

In een van de dreven in de Fondatie van Boudelo, een prachtig natuurgebied in het Waasland, ontwaart de wandelaar tussen de bomen en het struikgewas een donkergroene, houten uitkijktoren. De toren staat schuin ten opzichte van de dreef te midden van het struikgewas. Een pad verleidt de bezoeker om enkele meters af te wijken naar de deuropening. Daar sijpelt het licht binnen door de spleten van de planken wanden en valt het op een trap die zich uitnodigend rond de centrale kolom omhoog wikkelt. De wandeling naar boven biedt hier en daar al enkele perspectieven op het natuurschoon rondom. Daartoe leggen de planken van de wand zich gediensstig in een horizontale geleiding. Bovenaan de trap wacht de ware beloning: een indrukwekkend tableau van velden, vijvers, bossen, vogels en als het meezit een sprong reeën.

De leesbare constructie van houten balken, kolommen, windverbanden en planken lijkt in eerste instantie een inheems bouwwerk, een variant op de traditionele agrarische architectuur uit het polderlandschap. De precisie van de constructie

